

TOHUMCULUK KANUNU'NUN OLASI SONUÇLARI

Prof.Dr.Uçkun GERAY

Avrupa'da Neler Oldu?

1999 yılında Seattle'daki küreselleşme karşıtı harekete Fransızlar başlıca iki sloganla katılmışlardı. Bunlar “**culture**” ve “**agriculture**” sloganlarıydı. Kastedilen, **endüstriyel tarımın** hem doğal ve temiz tarımı, hem de kırsal toplum kültürünü yok ettiği savını vurgulamaktı. Gerçekten endüstriyel tarımın, yani büyük alanlarda, ileri teknolojiye, yapay gübreye ve zararlılarla kimyasal mücadeleye dayalı tarımın “çiftçiye”, ki bu çiftçi büyük oranda köylü yahut kırsal nüfus kapsamı dışındaki bir tarımcı kesimdir, bir başka deyişle endüstriyellere dayalı olmasından şikayet vardı. Bu tarımcı kesim AB genelinde nereden baksanız nüfusun en çok %4'ünü teşkil ediyor ve ilçeden, kentten üretim ve satışlarını yönlendirebiliyorlardı. Yani köylü dönüşmüş, göç etmiş ve o nedenle köylü eksenli tarım en aza inmişti. Bunun kaçınılmaz sonucu ise kırsal toplum kültürünün erozyona uğraması, hatta kaybedilmesi idi.

Yıllardır ülkemizde, **köyde piyano** sesi hikayeli bilgiçliklerin, köylerimizdeki konukseverliğin bir ilkellik işareti olduğu veyahut köylünün bütün yıl yatıp iki-üç ay çalışarak toplumu sömürdüğü... iddialarının yapıldığı bilinmektedir. Bunlar bir çeşit **köylülüğe reddiye** olarak bugün de sürmektedir ve zaten AB'nin dayattığı tarım politikasının en önemli unsuru çiftçi kesimin nüfusunun 2020'de %10'a indirilmesidir.

Bu ifadelerimizi okuyan “**akıllıların**” ülkedeki mevcut tarımsal yapının arkasında olduğumuzu düşünövereceklerine inanıyorum. Oysa amaçlanan husus, tarımda ve kırsal kalkınmada toplumsal kültürün kaybedilmesine neden olabilecek politikaların düzeltilmesidir. Avrupa'nın yaşadığı **aşırılıkların** yaşanmamasıdır. Ancak yukarıdaki “**kültür**” terimine “**bitki ve hayvan yetiştirme**” de dahil edilmelidir. Bu alanda da yaşanabilecek, belki de geri dönüşü olmayan kayıplar söz konusudur.

Bu aşırılıkların bir bölümü de “**monokültür**” şeklinde nitelenen tarımsal üretimden kaynaklanmaktadır. Monokültüre dayalı tarım, kısacası, üretimlerin aynı tip tohuma dayalı yahut bağımlı olması demektir. Verimlilik ve karlılık amacı çiftçiyi monokültüre ister istemez getirmiş

durumdadır. Dolayısıyla bir coğrafyanın yüzbinlerce yıl içerisinde oluşmuş bulunan kendine özgü genetik birikimi elenmekte, azalmakta, üretim ve ticaret dışı kalmakta, çok daha önemlisi genleri değiştirilmiş “**yapay**” bitki türlerine bağımlılık artmaktadır. Burada genleri değiştirilmiş türlerin sağlık alanındaki sakıncalarına değinilmeyecektir. Ancak bütün bunların aynı zamanda endüstriyel tarım demek olduğu, bu sistemde köylü esaslı tarımın dışlandığı ve biyolojik çeşitliliğin zararına sonuçlar yaşandığı vurgulanmalıdır.

Tohumculuk Kanunu Tasarısı konusunda Avrupa Çiftçiler Koordinasyonu (European Farmer’s Coordination-EFC) tarafından milletvekillerine gönderilen mektubun içeriği önemli gerçekleri ifade etmektedir. AB’nin yeğlediği yoğunlaştırılmış tarım (entansif tarım=endüstriyel tarım U.G) modelinin Avrupalı küçük çiftçileri çokuluslu **şirketlere bağımlı kıldığını**; AB tarım modeliyle **topraklarının harap olduğunu**; petrol kaynaklı gübreler ve tarım ilaçlarıyla **sularının kirletildiğini**; AB’nin milyonlarca küçük tarım işletmesinin ve ancak onlarla birlikte gelişebilen bütün **biyolojik çeşitliliğin yok oluşuna** izin verdiğini; Türkiye’nin hala büyük bir tarımsal nüfusu barındırması ve zengin çeşitliliğe sahip olması kadar, böyle bir tarımsal üretimi (küçük ölçekli, köylü çiftçiye dayalı. U.G.) sürdürebiliyor olmasının kendileri için gurur kaynağı olduğunu; Türkiye’nin kendi nüfusunu besleyen ve hatta ihraç edebilmesini sağlayan küçük çiftçi kuşaklarının çabalarının tam değerinin korunması gerektiğini EFC bu mektupta vurgulamaktadır. Ayrıca, yeni bir yol açması için, Avrupa’nın bütün küçük çiftçileri ve **düşük kaliteli standardize edilmiş ürünlerle (gdo’lu ürünler. U.G.) boğulmuş** tüketiciler için umut yolunu açacak bir Türkiye’ye ihtiyacımız var denilmektedir.

Biyolojik Zenginlikten Kim Yararlanabilir?

Ülkemiz halen konu olan tarımsal ticari bitki türleri ve ticarileştirilebilecek bitki türleri açısından **AB’ye göre çok daha zengin** durumdadır. Ayrıca, sadece ülkemizde yetişme ortamı bulan (**endemik**) bitki türleri de sözü edilen zenginliğe eklenmelidir. Bu durum **biyolojik çeşitlilikte** zenginlik olarak tanımlanmakta ve biyolojik çeşitlilik gen, tür, ekosistem ve süreç zenginliği olarak kendi içinde gruplanmaktadır. Dolayısıyla coğrafyamız halen yararlanılan ve gelecekte değerlendirilebilecek büyük bir doğal, geleneksel veyahut biyoteknolojik yararlanmaya elverişli bir güce sahiptir.

Bu gücü kabaca **a)halen ticarileştirilmiş bulunan ve kitlesel üretimi yapılan bitki türleri,**
b)halen yerel yahut dar ölçekte ticari yahut geçimlik olarak kullanılan ve kitlesel üretimi

yapılmayan bitki türleri, c)henüz ticarileştirilmemiş olan, ancak gelecekte bu açıdan yararlanılabilecek bitki türleri şeklinde sınıflandırmak mümkündür.

Bu üç kesimde de uluslararası birkaç firmanın önde olduğu görülmektedir ve bunların sahip olduğu bilimsel, teknolojik ve ticari olanaklar gelişme yolunda olan ülkeler toplamının olanaklarından çok daha büyüktür. Zira bunların bilimsel birikim, araştırma geliştirme (ar-ge) gücü ve piyasayla bütünleşme düzeyleri tarihsel süreçte öncelik almış durumdadır, üstelik bunlar bugün de **siyasi** ve **finansal** anlamda büyük destek almaktadır.

Diğer yandan söz konusu firmalar yalnızca geleneksel olan ve kirlilik yahut sağlık sorunları yaratmayan teknolojik yöntemleri değil, öteki biyoteknolojik yöntemleri de kullanarak tohumluklar geliştirebilmektedir. Başka deyişle seleksiyon, ıslah, hibritleme yanında gen transferi konularında da en öndedirler. Dolayısıyla, sağlık sorunu doğurduğu bilinen **genleri değiştirilmiş organizmaları** (gdo) yani “yapay” bitki türlerini geliştirme ve ticarileştirme olanakları da yerküre ölçeğinde adeta rakipsizdir.

Yukarıda sayılan üç alanda bitki türlerinin **tohumluklarının üretimi; tohumlukların sertifikalandırılması; piyasanın denetlenmesi** işleri bu uluslararası özel firmaların ar-ge ve ticaret gücüne ve yönlendirmesine tabi kılınmak istenmektedir. Bu firmaların başlıcaları Novartis, Monsanto, Cargil, Dupont, ADN ve Bayer olarak sayılmaktadır. Bu firmalar verimlilik düzeyi yüksek, yerli ve yabancı menşeli yeni tohumluk üretebilecek ve sertifikalandırabilecek olduklarından, rantı göreceli olarak düşük kalmış bitki türlerinin üretimi ve pazarlaması son bulacak demektir. Bunun örnekleri sayılamayacak kadar çoktur. Yine bu firmalar ticarileştirilebilecek yeni bitkisel ürünleri, bitkilerin gen bileşimlerini biyoteknolojik yollarla değiştirilmek suretiyle ekonomik hayata sokabilecek güçtedir. Dolayısıyla hem geleneksel üretimin, hem biyoteknolojik üretimin bundan sonra **genişleyecek olan alanı** bu firmaların elinde genişleyecektir demektir.

Tohumculuk Kanunu Genel Gerekçesi’nde özetle, **“tohumculuk sektörü özel sektör ağırlıklı hale gelmiştir”** ve **“kamu kurum ve kuruluşları ise denetim görevini üstlenmiştir”** denilmektedir. Dolayısıyla bu gelişmeler uyulması gereken kısıtlar yahut veriler olarak kabul edilmiştir. Ama, ayrıca yukarıda denetleyici rolde gösterilen **kamu kurumu**, Tasarı’da gerçek ve tüzel kişiler tarafından, yani bitki ıslahçıları, tohum sanayicileri ve üreticileri, fide ve fidan üreticileri, tohum yetiştiricileri, tohum dağıtıcıları, tohum kullanıcıları, süs bitkileri üreticileri ve tohumculukla ilgili diğer konularla iştigal edenlerce oluşturulan **meslek kuruluşları** olarak

tasarlanmıştır. Bu kuruluşun özel sektör ağırlıklı olacağı; denetleyici ve yönlendirici rolün aslında **özel sektörün hakimiyetine** bırakıldığı kolayca görülmektedir. Kanun'un öteki birçok maddesi de özelleştirmeye, özel sektörün denetleme ve yönlendirme işlevini hakim kılmaya kapı açacak ustalıkta yazılmış durumdadır.

Kanun Yalnızca Tarım ve Tohumla İlgili Değil

Tohumculuk Kanunu'nun sadece tohumla ve tarım sektörüyle ilgili olmadığını belirtmek gerekmektedir. Tarla bitkileri yanında, **“bağ-bahçe bitkileri, orman bitki türleri ve diğer bitki türleri”** kapsam içindedir. Bu sırada nedense “mera ve çayır bitkileri” sayılmamakta, bunlar diğer bitki türleri içerisinde kabul edilmiş görünmektedir. Dolayısıyla Tasarı'ya göre, orman, mera ve çayır ekosistemlerinin içerdiği bitki varlığı da tür ve genetik yapıları itibariyle kayıt altına alınma, tescil ve sertifikalandırma işlemine tabi tutulmak ve bunların piyasa denetimleri yapılmak durumundadır. Tarla bitkilerinde olduğu gibi, **orman ekosistemlerinin** içerdiği adeta sınırsız sayıdaki bitkilerin tohum, yumru, fide, fidan ve çelik materyali de Kanun'un kapsamındadır. Ayrıca, kayıt altına alınmamış türlere dayalı olan tohumluklar sertifikasyon işlemine alınamayacak ve ticaret, dağıtım ve üretim konusu olamayacaktır. Böylece hem tarım, hem ormancılık sektörü için büyük sayılara varan kayıt, sertifikasyon... işlemleri darboğazı ve yapay bitki türlerinin gelir yaratma gücü üstünlüğü nedenleriyle ithal tohumluklara yer açılmış olacaktır.

Biyolojik çeşitlilik olarak, karasal ekosistemler içerisindeki **en zengin kaynaklar orman** kaynaklarıdır. Başka ifadeyle orman ekosistemleri bitki türü, yabanıl hayvan türü, gen rezervi, ekosistem tipleri ve doğal süreçler olarak tarım yapılan kaynaklara ve çayır ve mera ekosistemlerine göre çok öndedir. Yaklaşık 1960'a kadar daha çok ağaçlarıyla ve ağaççıklarıyla öne çıkmış olan orman ekosistemleri, bu tarihten sonra **odun dışı ürünleriyle** ve bu çerçevede de ağaççık, çalı, otsu bitkiler, mantar ve yosunlarıyla önem kazanmıştır. Bu organizmaların bir bölümü ekolojik besin maddesi olarak, bir bölümü sağlıkla, kozmetikte, boyamayla... ilintili olarak önem kazanmış, evcilleştirilmiş, ticarileştirilmiş, kültüre alınmış ve talepleri yaratılmıştır. Gelecek de, orman ekosistemlerinde yer alan organizmaları ya geleneksel yöntemlerle, ya da ileri biyoteknolojik yöntemlerle üretmeye kilitli olacaktır. Batı'nın biyolojik çeşitliliği önemsemesinin ve bu kaynakları korumaya aldırarak üzere para vermesinin temelinde söz konusu yararlanmanın yaşamsal bir öneme sahip olacağı düşüncesi bulunmaktadır. Biyoteknoloji esasen ellerinde olduğuna göre, doğrudan bu teknolojiyi geliştirme yanında, dünyanın biyolojik çeşitliliğini koruyarak, ya da korutarak olası **zenginleşme potansiyelini kendilerine saklama** Batı'nın politikasının temel taşlarıdır. Esasen **GEF II projesinin** stratejisi de buna dönüktür. Ama GEF II böyle anlaşılmamış yahut bu yanı

açıklanmamıştır. GEF II'nin açıklanan amacı, büyük bir biyolojik zenginlik kaynağı olan Türkiye Cumhuriyeti coğrafyasının bu ülkenin kendi kurum ve kuruluşları ve insanları tarafından korunması yolunda kapasite yaratılmasıdır. Yani bu projede biyoteknolojik kapasite kazandırma amacı yoktur.

Tohumculuk Kanunu Tasarısı'nda, Piyasa Denetimi başlığı altında **“Tohumlukları yetiştiren, işleyen ve satışa hazırlayan, dağıtan ve satan gerçek veya tüzel kişiler, Bakanlık tarafından yetkilendirilir ve denetlenir”** denilmektedir. Buna göre ruhsat verilmemiş yani yetkilendirilmemiş kişiler yukarıda sayılan işleri yapamayacaklardır. Her ne kadar Tasarıda “Bu kanun hükümleri çerçevesinde orman bitki türlerine ait; genetik kaynakların kaydı, tohumların üretilmesi, sertifikasyonu, ithalatı ve ihracatı ile ilgili uygulama ve düzenlemeler yapılmasına Çevre ve Orman Bakanlığı yetkilidir” deniliyorsa da, bu kanunla gelebilecek ilkeler ve çerçeve geçerliliğini orman kaynakları alanında da sürdürecektir. Dolayısıyla ormancılık sektöründe de, yukarıda sayılan alanlarda yetki verilecek kişilerin belirlenmesi gündeme gelmektedir. Yetkilendirme sırasında ormancılık mesleğinin şimdiye kadar **karşılaşmış olduğu saldırgan tutum** ve davranışlarla yeniden karşılaşılması da gündeme gelebilecektir. Orman ekosistemlerinin içerdiği tüm bitki türleri ve çeşitleri hem ekosistem, hem kurum ve kuruluş yönünden ormancılık mesleğinin yetki alanı içerisindedir. Bu anlamda yetki kanunu da önemli bir dayanak teşkil etmektedir. Ancak yetki yönetmeliğinin dikkatle oluşturulması gereklidir. Orman ekosistemlerine ait bitki çeşitlerinin, geleneksel metotlarla yahut ileri biyoteknolojik metotlarla, yeni çeşitler elde etmek üzere gen kaynakları olarak kullanılması, yeni çeşitlerin üretilmesi, tohumluk kurulması, bu bitkilerin kültüre alınması yahut kitlesel olarak yetiştirilmesi, dağıtılması, pazarlanması... yetki verilen kişilerin görevi olmak zorundadır. Bu kişilerden biri de **Orman Ağaçları ve Tohumları İslah Araştırma Müdürlüğü**'dür. Ancak bu kuruluşun adının **“Orman Bitkileri ve Tohumlukları Araştırma Müdürlüğü”** veya benzeri olarak dönüştürülmesi, bu kanunla kapsam ve kavram uyumunu sağlamak anlamında gereklidir.

Türkiye'de doğadan, çok büyük oranda orman ekosistemlerinden toplanıp **ticareti yapılan** bitki türü sayısının 346 olduğu, toplanan türlerin 24'ünün **endemik** olduğu, bunlardan bir bölümünün kültüre alındığı bildirilmektedir.* Doğadan toplanan bazı ticari bitkilerin kültüre de alındığı bilinmektedir. Kültüre alınan her bitki türü için ise tohumluk kurulması, kültüre alınması, dağıtılması ve pazarlanması faaliyetlerinin yetki verilen kişilerce gerçekleştirilmesi bu Tasarı'nın gereğidir. Dahası, geleneksel ıslah metotları kullanılarak ya da gen transferleri yapılarak, orman

---

*Şafak, İ. 2006. Ege Bölgesi Odun Dışı Bitkisel Orman Ürünleri Yönetiminde Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Henüz yayınlanmamıştır)

ekosistemi kökenli bu bitkilerden yeni ticari çeşitlerin ortaya çıkarılması, **ülkenin öz bitkilerine** ait tohumluğun **yerli ve yabancı firmalardan satın alınmasına**, hatta tohumlukta **bağımlılığa** kadar varan bir sürece kapı açmaktadır.

Kanun'un Sözleşme ve Antlaşmalarla Uyumu

Türkiye **Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi**'ni 1996'da imzalamıştır. Sözleşmenin amaç maddesi şu şekildedir: Bu sözleşmenin ilgili hükümleri uyarınca takip edilecek amaçları, **biyolojik çeşitliliğin korunması; bu çeşitliliğin unsurlarının sürdürülebilir kullanımı**; genetik kaynaklar ve teknolojiler üzerinde sahip olunan bütün hakları dikkate almak kaydıyla, **bu kaynaklara gereğince erişimin ve ilgili teknolojilerin gereğince transferinin sağlanması** ve uygun finansmanının tedariki de dahil olmak üzere, **genetik kaynakların kullanımından doğan yararların adil ve hakkaniyete uygun paylaşımıdır***

Tohumculuk Kanunu Tasarısı'nda özel üretim alanları olarak ülke topraklarında ar-ge çalışmalarına izin verilebilmektedir. Öte yandan, Sözleşme'ye göre de tekelci firmalar biyoteknolojik denemeler yapmak üzere bitki türlerine ve gen kaynaklarına **erişim olanağına** sahip olabileceklerdir. Dolayısıyla genetik niteliklerde meydana getirdikleri küçük ya da büyük değişikliklerle ulaştıkları tohumlukları ülkede ve ülke dışında pazarlama olanağına kavuşabileceklerdir.

Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin Önsözünde yer alan bazı ifadeler de dikkat çekmek gerekir. Önsöz'ün ilk paragrafında **“Biyolojik çeşitliliğin kendi başına taşıdığı değer ve biyolojik çeşitlilik ile bunun unsurlarının ekolojik, genetik, sosyal, ekonomik, bilimsel, kültürel, rekreatif ve estetik değerlerinin farkında olarak”** ifadesi ve onikinci paragrafında **“Geleneksel yaşam tarzlarını kendinde somutlaştıran birçok yerli ve yerel topluluğun biyolojik kaynaklara geleneksel olarak yakından bağımlı olduğunu dikkate alan ve biyolojik çeşitliliğin korunması ile bunun unsurlarının sürdürülebilir kullanımı bakımından anlamlı geleneksel bilgilerin, yeni sistemlerin ve uygulamaların kullanımından doğacak yararları adil biçimde paylaşmanın arzu edildiğini kabul ederek”** denilmektedir. Bunlara göre Tohumculuk Kanunu gerek Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, gerekse bu sözleşmenin genel gerekçesi ile **çelişkilidir**. Ancak Tasarı bağlamında dile getirilen eleştirilerde nedense bu çelişkiler üzerinde durulmamaktadır.

---

* Yukarıdaki amaç tanımının özü, altı çizilmiş olan alanlardır.

Nitekim, Önsöz'ün yukarıdaki ilk paragrafında biyolojik çeşitlilik ile sosyal, kültürel ve rekreatif değerler arasındaki ilişkinin vurgulandığı görülmektedir. Buradaki **“rekreasyon”** teriminin içinde kuşkusuz **ekoturizm** ve **kültür turizmi** de yer almaktadır. Bu sektörlerde, ülkenin biyolojik zenginliğinden ve kültürel çeşitliliğinden dolayı önemli ve olumlu gelişmeler yaşanmaktadır. Örneğin kültür turizminde, birçok bitkinin ve bitkisel ürünün; ticari çerçevede, yerel kullanımı geçerlidir. Bu alanda ticari amaçla çok sayıda bitki **“kültürel ürün”** olarak yetiştirilmek ve kullanılmak zorundadır. Geleneksel sağlık, boya, besin, yapı... kapsamındaki pek çok bitki türü yerel çerçevede ticari girdi olarak kültür turizminin temelini oluşturmaktadır. Önsöz'ün onikinci paragrafı da bu yaklaşımı desteklemektedir. Geleneksel yaşam tarzları birçok yerel topluluğun biyolojik ve geleneksel kaynaklara yakından bağlı olduğunu göstermektedir. Bu bağlantı kültür turizminin temel ögesi olarak aynı zamanda ticari anlamda iş görmektedir. Ne var ki, Tohumculuk Kanunu Tasarısı temelde kültürel ürünlerin üretiminde yer alan bu bitki türlerinin ticari amaçla üretimini, dağıtımını... vb. kabul etmemektedir.

Diğer yandan **Gıda ve Tarım İçin Bitki Genetik Kaynakları Uluslararası Antlaşması'nın** (28/10/2005) 6.2. maddesinde **“uygun olduğu ölçüde tarımsal biyolojik çeşitlilik ve diğer doğal kaynakların değerini arttıracak şekilde farklı çiftlik sistemlerinin idamesi ve geliştirilmesine yönelik tarımsal politikalar”** ve **“yerel ve yöreye adapte olmuş ürünlerin, çeşitlerin ve ihmal edilmiş türlerin kapsamlı bir biçimde kullanılmasının mümkün olduğu ölçüde teşvik edilmesi”** önlemleri yer almakta; ayrıca 9.3. maddede **“Bu maddede yer alan hiçbir hüküm, ulusal kanunlara tabi olarak ve uygun görüldüğü ölçüde, çiftçi tarafından ayrılmış tohum üretim materyalinin saklanması, kullanımı, değişimi, ticareti ve satışı ile ilgili olarak çiftçilerin sahip olduğu hakların kısıtlanması şeklinde yorumlanmayacaktır”** denilmektedir. Bu ifadeler çiftçinin yerel, geleneksel, kültüre ilişkin, küçük ölçekli üretim ve pazarlama çalışmalarını da dahil tüm haklarını kullanmasını kabul ve teşvik anlamını taşımaktadır. Dolayısıyla Tohumculuk Kanunu Tasarısı'ndaki kayıt altına, tescil, sertifikalandırma, yetkilendirme... süreci ve zorunlulukları ile bu Antlaşma arasında çelişki ortaya çıkmaktadır.

Bir televizyon programında Kanada'da **gdo** olarak üretilmekte olan ve verimliliği hayret verecek kadar üstün olan somon balığından ve bu organizmanın diğer su kaynaklarına bulaştırılması tehlikesinden söz edilirken, işin uzmanına sorulan soru **“Siz bu somonları tüketir misiniz?”** ve verilen cevap öğretici olmalıdır. Uzman **“Hayır zira toksik özellik taşıyabilir”** şeklinde bu soruyu cevaplandırmıştır. AB ölçeğinde de gdo yetiştirilenler önceleri sağlıkla ilgili sorunlar nedeniyle

hemen tüm ticari alanlardan uzaklaştırılmak istenmiş, ancak sonunda gdo'ların tüketimini, ambalajlarda belirtilmek kaydıyla, tüketicinin tercihine bırakma yolu seçilmiştir. **Gıda Güvenliği Kanunu** gdo'ların sağlıkla ilgili sorun yaratması eksenine üzerine kurulu olan bir düzenlemedir. Gıda Güvenlik Kanunu'muz dört yıldır beklenmemiştir. Dolayısıyla Tohumculuk Kanunu Tasarısı ile gdo'lar ülkenin ticari hayatına “**özgürce**” girebilecektir.

Sözleşmeli Tarımla İlişkisi

Son dönemde öne çıkan ve övgü toplayan bir tarımsal üretim biçimiyle Tohumculuk Kanunu Tasarısı'nın ilişkisi de dikkatlere sunulmalıdır. Bu tarımsal üretim biçimi “**sözleşmeli tarım**” dır. Bazı farklılıkları yaşanmakla beraber özünde, belli bir tarımsal ürünü, satınalma güvencesi veren bir firma için ve bu firmanın önereceği teknolojiler çerçevesinde yetiştirme bulunmaktadır. Söz konusu firma bir ticaret firması yahut işleme ve mamulü iç yahut dış piyasada pazarlama firması olabilmektedir. Duruma göre toprak sahibine finansal destek de verilebilmekte ve belli bir kâr payı ile tarımsal ürünün tarladan çıkış değeri belirlenmektedir. Böylece toprak sahibi için daha külfetsiz ve güvenceli bir durum ortaya çıkmaktadır. Ancak tarladan çıkış değeri bağlamında konuya bakıldığında toprak sahibinin **pazarlık gücü** zayıflamakta ve çiftçinin **örgütlenmesi** de kısıtlanmaktadır. Çok daha önemlisi, çiftçinin son kullanıcı ile ilişkisi kesilmektedir. Belli bir ürünün son kullanıcıya kadar uzanan pazarlama aşamaları ve kanalları toprak sahibinin alanı olmaktan temelli çıkmaktadır. Toprak sahibi tohumdan son tüketiciye kadar uzanan üretim vektörünün kısıtlı bir bölümünde yer almakta ve bu sürecin tamamında oluşan katma değer kısıtlı bir bölümünü alabilmektedir. Bir başka deyişle toprak sahibi sürecin tamamı bağlamında sadece bir **ortakçısı, patron, girişimci... değildir**. Burada özellikle dikkat çekilmesi gereken nokta, sözü edilen sürecin tohumun toprakla buluşmasıyla başlamadığı gerçeğidir. Zira artık tohum bir ar-ge hazırlığının sonunda ortaya çıkmaktadır. Tohumluk elde etme aşaması son derecede karmaşık, uzun soluklu ve kapital yoğun bir aşamadır. Bu yeni koşullar altında toprak sahibinin, sürecin toplamı bağlamında payı, önemi ve gücü daha da gerileyecek demektir. Tohumculuk Kanunu sözleşmeli tarımın payını makroekonomi ölçeğinde arttırıcı ve sözü edilen payı ve gücü azaltıcı bir role sahiptir. Gelecekte, ister geleneksel ürünler üzerinden ve geleneksel yöntemlerle olsun, ister ileri biyoteknolojik yöntemlerle olsun yeni, verimli, talebi yaratılmış tohumluklar yukarıda sayılan teknelci özel yabancı firmalar elinde kalarak genişleyeceğinden, sakıncalar daha da ağırlaşacak demektir. Bunu önlemenin yolu **teknolojik atılım ve pazarlama kanallarını ele geçirmek** şeklinde özetlenebilir.

Bitirirken

Bunlara göre Tasarı'nın, genleri değiştirilmiş tohumluk üretimi ve bunları yaygınlaştırması yoluyla, bunun yanında geleneksel tohumlukların seleksiyon, ıslah, hibritleme ve sertifikalandırılması yoluyla ortaya çıkarttığı monokültür tarım nedeniyle biyolojik çeşitliliği elemesi yahut daraltması yanında, geleneksel kültüre ilişkin bitkilerin üretimini engellemesi de büyük bir sakınca taşımaktadır. Ayrıca monokültür tarımın çevre kirlenmesi ve kırsal toplum kültürünün erozyona uğraması demek olduğu AB'nin yaşadığı örneklerden anlaşılmaktadır.

Bütün bunlardan, tohumculukla ilgili mevzuat boşluklarının bulunmadığı ve 1963 tarih ve 308 sayılı Tohumlukların Tescil, Kontrol ve Sertifikasyonu Hakkında Kanun'un yeterli olduğu gibi bir sonuç çıkarılmamalıdır. Gelişen durumlara cevap verebilen **yeni bir yasal düzenlemeye** ihtiyaç vardır. Ancak bir tasarı hazırlanırken dikkat edilmesi zorunlu olan hususlar da bulunmaktadır. Taslak **katılımcılık** yoluyla oluşturulmamış ve **aceleye** getirilmiştir. Üstelik AB uyum gereği olmayan yanları da mevcuttur (30/10/2006).